Szeifert Judit

Időlabirintusok a művészet útvesztőjében

Kováts Albert képei

Létünk egyik alapkérdése az időbeli határok kijelölése és megértése. Próbáljuk megragadni az időt, definiálni önmagunkat az idő folyamában, helyzetünket a mulandóság és az öröklét által kijelölt intervallumban. Elhelyezni a „nagy egészben" a kort, amelyben élünk. A kortárs művészek többsége, így Kováts Albert is folyamatosan az időre reflektál, egyrészt saját korának időbeli értelmezése által, másrészt a múlthoz való folyamatos viszonyulás különféle módozataival. Lehetnek ezek a múltbeli töredékek leletszerű megjelenítései (*Sztélé*, 2007; *Ma kőhalom*, 2015), a személyesen átélt vagy a régmúlt történelmi eseményeinek megidézései (*1956*, 2013; *Kis represszió*, 2012; *Balra át*, 2011), illetve irodalmi utalások vagy művészettörténeti hommage képek (*A száműzött parkja*, 2017).

Kováts Albert számára a gondolatok kifejezéséhez az elsődleges a kompozíció – ehhez keresi és találja meg a megfelelő technikai vagy formai eszközöket. Alapvetően csupán kisebb tartalmi eltérések tapasztalhatók az egyes „műcsoportok" között, és ugyanez igaz a technikai megoldásokra is. A kollázs (amely a 80-as években kizárólagos műfajjá lépett elő Kováts Albert művészetében), ha konkrétan nem is, de mint képszerkesztési elv folyamatosan jelen van az életműben, akár a legkorábbi festményeket, akár a későbbi vagy a legutóbbi időszak, most látható képeit nézzük (*Az éj*, 2011). Ez az egyik kontinuitást biztosító tényező Kováts Albert munkásságában. A másik a visszatérő képelemek, motívumok rendszere. Kováts Albert képeinek évtizedek óta alapvető szereplői a labirintusok, a hálózatok, a térképszerkezetek, amelyek jelképesen az emberi lét, illetve az aktuális, mindenkori hatalmak útvesztőinek megjelenítései is. Ha a korábbi kollázsképeit tekintjük, már azokon is az applikált fragmentumokat összekötő vonalszerkezet is bizonyos hálózat.

A bonyolult, ágbogas, átláthatatlan, titokzatos és nyomasztó hálózatok és labirintusok, az élet sokszor súlyos és nehéz sorsfordulatait szimbolizálják, de

Szeifert Judit (1968) művészettörténész, szerkesztő, a MNG osztályvezető-főmuzeológusa. Budapesten él. Legutóbbi könyve: *Baksai József* (Hungart Kiadó, Budapest, 2017).

alkotójuk nem egyszer humorral és (ön)iróniával látja és láttatja a történéseket. Ezzel egyrészt fokozza, másrészt oldja a drámaiságot, valamint a helyzetek abszurditását is láthatóvá teszi.

Ezek az élő felületek struktúrákká, architektúrákká (*Újbuda*, 2009) vagy térképekké állnak össze, hálózatokat, labirintusokat képeznek. Ez a két, formailag nagyon hasonló motívum Kováts Albert több festményének főszereplője, alapvető motívuma. Azonban míg a hálózat egymást szabálytalanul keresztező szálakból álló szövevény, addig a labirintus (a knosszoszi ősminta alapján) tudatosan kialakított, valamilyen szabály szerint felépített útvesztőrendszer. Míg a hálózatot a természetes és a véletlen jelzőkkel írhatnánk le, addig a labirintust a tudatosság és a szándékos megtévesztés jellemzi. Mindkét forma a titokkal, a feltárhatatlannal kapcsolódik össze, azzal az árnyalatnyi különbséggel, hogy a hálózat inkább elfed, míg a labirintus elrejt. Az alkotót a nyolcvanas évek eleje óta foglalkoztatja a labirintus mint plasztikai probléma. Számára a hálózat összetettebb és áttekinthetetlenebb labirintusként jelent meg, amely az életút során felbukkanó nehézségeket és akadályokat is szimbolizálja. Míg a labirintus szerencsével és kitartással végigjárható, és a próbatételek után célhoz vezet, addig a hálózat örökös bolyongásra késztet. Legfeljebb a felismerésekig juthatunk el általa, de a megoldásig soha. Kováts Albert képeit néha kemény konstruktív egyenesekkel (*3×4=12*, 2008), máskor lírai felületképzéssel, finom faktúrákkal (*Nincs rózsás labyrinth I.* 2004), nem ritkán pedig kollázselemekkel (*Szabadság*, 2011) komponálja.

Egyes képeken a vonalhálók gúzsba kötnek, s ezzel áthatolhatatlan akadályt képezve nem engednek a dolgok mélyére látni (*Einstand*, 2011).

A megjelenő építészeti elemek között szerepel az *Ajtó* (2005), a *Diadalkapu* (2006), az *Exit* és *Exit 2* (2010), amelyek mind átjárók, összekötők a mi világunk és a képek, tágabb értelemben a művészet világa között – átkelésre adnak lehetőséget, hogy kilépjünk mindennapjainkból. 2015-ben Kováts Albert elérkezett a *Három kijárat*hoz. Komor színei ellenére ez a legutóbbi festmény optimista hangvételű. A rajta látható járatok mint a föld fölé törekvő új hajtások vagy a fényre kivezető nyílások mutatják a sötétségből kivezető utat. Megmutatják, hogy mindig van választási lehetőség, és mindig van remény. Ide kapcsolódnak, de a jelentéstartomány egy másik árnyalatát jelenítik meg a *Kibúvó* (2010) és a *Kitörési kísérlet* (2010) című kompozíciók.

Más alkotásokon pedig a vonalhálók belső összefüggéseket mutatnak meg, a dolgok legmélyére engedve bepillantást, rávilágítva a felszín alatt rejlő kapcsolatrendszerekre (*Együtt és külön*, 2016). Ezáltal az utak és vonalak szövevényeiből kibontakozó kompozíciók az elfedés-feltárás dialektikáját mint alapvető művészeti problémafelvetést dolgozzák fel (*Rám-szakadék*, 2011; *Szürkebarát 2.* 2011; *Alkony*, 2011). A hálózat és a labirintus által Kováts Albert képei is magukban rejtik és feltárják a dolgok kettősségét. A kiismerhetetlen kuszaságot és az áttekinthető szabályosságokat (*Nincs vigasz*, 2011). S láthatóvá teszik, ami láthatatlan. A művészet és a lélek örök titkait.

Az élet labirintusában bolyongva sokszor ismeretlen ösvényre tévedünk. Kétségbeesetten keressük a kivezető utat (*Törésvonal*, 2012), vagy éppen önfeledten kalandozunk az idegen és szokatlan területeken, ráfókuszálva a részletekben rejlő teljességre (*Közelkép*, 2014). Sokszor magunk sem tudjuk eldönteni, hogy haladunk, tartunk valahonnan valahova, vagy csak céltalanul kószálunk (*Negatív*, 2008). A művészek a lét és a körülöttük levő világ bonyolult viszonyrendszereit igyekeznek leképezni alkotásaikban. Kováts Albert festményein az egymást követő apró (formai) történések egy izgalmas és sokszor gyötrelmes felfedező út állomásai. Kezdetben a festő áll az üres vászon vagy a farost tábla előtt, majd az első ecsetvonással elkezdődik az alkotói folyamat, amelynek során kép születik. A művész az ismeretlenbe tartó (alkotói) úton állandóan új helyzetekkel szembesül, sokszor választás elé kerül, döntésekre kényszerül, néha megtorpan, máskor határozottan indul el egy-egy irányba.

Életünk szövevényes ösvényein bolyongva titkokra – akár *Nyílt titok*ra (2009) is – lelhetünk, vagy csapdákba eshetünk (*Barlangos*, 2015). Minden megtörténhet. Előre nem tudhatjuk, merre vezetik lépteinket a kanyargó utak, amelyek hálózatokká, néha pedig kiismerhetetlen labirintusokká, útvesztőkké válnak. Kováts Albert képei modellezik sorsunk fonalának áttekinthetetlen szövedékét, létünk kifürkészhetetlen útjait. Akár Ariadné fonala vagy egy részletes térkép úgy vezetnek minket az idő labirintusában. Irányt mutatnak a művészet útvesztőin át létünk alapkérdéseinek megértése felé.

Kováts Albert: Törésvonal (vegyes technika, fa, 39x23 cm, 2012)